

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»**

Факультет філології, психології та педагогіки

Кафедра психології та педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
та навчальної роботи

А.М. Мартиненко А.М. Мартиненко

серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ»

(назва навчальної дисципліни)

підготовки **бакалавра**

(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності **053 «Психологія»**

(шифр і назва спеціальності)

Полтава
2024 рік

Робоча програма з дисципліни «Вікова психологія» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія». Складена відповідно до освітньої програми бакалавра «Практична психологія». 2024 року.

Розробник: Шевчук В.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми Євгенія ХОМЕНКО

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та педагогіки

Протокол від «27» серпня 2024 року №1

Т.в.о. завідувача кафедри психології та педагогіки Вікторія ШЕВЧУК

«27» серпня 2024 року

Схвалено навчально-методичною комісією факультету філології, психології та педагогіки

Протокол від «29» серпня 2024 року №1

Голова навчально-методичної комісії

 Віктор ЧЕРНИШОВ

«29» серпня 2024 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Форма навчання денна
Кількість кредитів – 7	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» (шифр і назва)	Обов’язкова
Загальна кількість годин – 210		
Модулів – 1	Спеціальність 053 «Психологія» (шифр і назва)	Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		1-й
		Семестр
		2-й
		Лекції
	40 год.	
Індивідуальне завдання – не передбачено	Ступінь вищої освіти <u>бакалавр</u>	Практичні, семінарські
		44 год.
		Лабораторні
		- год.
		Самостійна робота
		126 год.
		Індивідуальна робота:
		-
	Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 84/126.

2. Мета навчальної дисципліни

2.1. Мета навчальної дисципліни – формування у студентів ґрунтовних знань про зміст і закономірності психічного розвитку індивіда протягом онтогенезу, а також навичок емпіричного дослідження особливостей вікового розвитку психіки людини.

Вивчення курсу дозволить сформувати наступні компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК) Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою вивчення дисципліни «Вікова психологія» є «Загальна психологія».

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку числової (рейтингової) шкали.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
90-100	А	Відмінно	Здобувач демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Власні пропозиції Здобувача в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання, які він отримав при вивченні інших	Високий, що повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок, що викладені в
82-89	В	Добре	Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною.	Достатній, що забезпечує Здобувачу самостійне вирішення основних практичних задач.
74-81	С	Добре	Здобувач в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та використовує для рішення характерних/типових практичних завдань на професійному рівні. Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають	Достатній, конкретний рівень, за вивченим матеріалом робочої програми дисципліни.

64-73	D	Задовільно	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постанову стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядались з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок.	Середній, що забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень дисципліни.
60-63	E	Достатньо	Здобувач має певні знання матеріалу, передбаченого володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використанням основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній, що є допустимим у всіх складових навчальної дисципліни.
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання екзамену/заліку	Здобувач може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни Здобувач виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних і лабораторних робіт в більшості є невірними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у	Низький, не забезпечує практично її реалізації задач, що формуються при вивченні
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Здобувач не допущений до здачі екзамену/заліку.	Незадовільний, Здобувач не підготовлений до самостійного

6. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, проміжний міжсесійний контроль, стандартизовані тести, які опрацьовуються на практичних заняттях; реферати.

7. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. МІСЦЕ ТА РОЛЬ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ У СИСТЕМІ НАУКОВОГО ЗНАННЯ

Тема 1. Загальна наукова характеристика вікової психології

Предмет вікової психології. Структура вікової психології. Зміст основних категорій вікової психології. Завдання вікової психології. Основні методологічні проблеми та теоретичні напрямки сучасної західної вікової психології. Методологічні основи соціально-психологічного дослідження. Побудова психологічного дослідження. Характеристика основних типів дослідження: описове, кореляційне та експериментальне.

Лекція № 1

Лекція № 2.

Практичне заняття № 1

Практичне заняття № 2.

Тема 2. Критерії вікової періодизації розвитку особистості

Поняття про психічний розвиток. Розвиток індивіда та формування особистості. Рушійні сили психічного розвитку. Фактори психічного розвитку. Роль біологічних та соціальних факторів у психічному розвитку особистості. Загальні закономірності психічного розвитку (нерівномірність, інтеграція і диференціація психіки, пластичність). Поняття про сензитивні та латентні періоди, про затримки та відставання психічного розвитку, про компенсацію. Діалектичний взаємозв'язок навчання та розвитку. Культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського

Лекція № 3

Лекція № 4.

Практичне заняття № 3.

Практичне заняття № 4.

Змістовий модуль 2. ВІКОВІ ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Тема 3. Психологічні особливості розвитку дитини упродовж першого року життя

Психологія пренатального розвитку. Вік немовляти. Характеристика фази новонародженості. Рефлекси та їх значення в житті людини. Взаємозв'язок фізичного та психічного розвитку немовляти. Розвиток емоційної сфери у немовлят. Комплекс пожвавлення. Безпосереднє емоційне спілкування як провідна діяльність немовляти. Характеристика психічних новоутворень періоду немовляти.

Лекція № 5

Лекція № 6.

Практичне заняття № 5

Практичне заняття № 6

Тема 4. Психологічні особливості розвитку дитини у ранньому віці

Психічний розвиток у ранньому дитинстві. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Предметно-маніпуляційна діяльність та її значення для психічного розвитку дитини. Новоутворення в ранньому дитинстві. Розвиток мовлення. Розумовий розвиток дитини у ранньому віці. Передумови формування особистості у ранньому дитинстві. Криза 2(3)-х років.

Лекція № 7

Лекція № 8

Практичне заняття № 7

Практичне заняття № 8.

Тема 5. Психічний розвиток та формування особистості у дошкільному віці

Особливості фізичного та психічного розвитку дошкільників. Гра як провідна діяльність в дошкільному дитинстві. Сюжетно-рольова гра як особлива форма взаємодії дітей зі світом дорослих. Роль гри в психічному розвитку. Характеристика новоутворень у дошкільному дитинстві (супідрядність мотивів, децентрація мислення, потреба у значимій та соціально оцінюваній діяльності, потреба у соціальній відповідності, первинні етичні інстанції і моральні почуття). Значення дошкільного віку у формуванні особистості дитини.

Лекція № 9

Лекція № 10

Практичне заняття № 9.

Практичне заняття № 10.

Тема 6. Психологія молодших школярів

Анатомо-фізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку. Психологічна готовність дитини до школи (соціально-психологічна, інтелектуальна, мотиваційно-вольова готовність). Особливості соціальної ситуації розвитку у молодшому шкільному віці. Психічна перебудова пов'язана зі вступом дитини до школи, роль учителя в цьому процесі. Учіннева діяльність як провідна у молодшому шкільному віці, її особливості. Психологічні засади інклюзивного навчання в початковій школі. Особливості прояву уваги у молодшому шкільному віці й умови її вдосконалення у навчальному процесі. Розвиток пізнавальних процесів учнів: відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява. Розвиток відчуттів і сприймання. Пам'ять та шляхи її формування. Передумови розвитку творчої уяви. Розвиток мисленнєвих процесів і засвоєння понять. Формування теоретичного ставлення до знань. Особливості психічного розвитку дітей 6-10 років за періодизацією Е. Еріксона, Д.І. Фельдштейна, Д.Б. Ельконіна.

Лекція № 11.

Лекція № 12.

Практичне заняття № 11.

Практичне заняття № 12.

Тема 7. Психічний розвиток та формування особистості в підлітковому віці

Підлітковий вік як перехідний від дитинства до дорослості. Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітків, її відображення в психологічних особливостях цього віку. Характеристика основних теорій розвитку підлітків. Формування особистості в підлітковому віці. Розвиток самосвідомості підлітків. Основні суперечності підліткового віку. Проблема кризи розвитку. Почуття дорослості як центральне психічне новоутворення підліткового віку. Критичне ставлення до дорослих. Спілкування з ровесниками у процесі суспільно-корисної діяльності як провідна діяльність у підлітковому віці. Ставлення до учбової діяльності. Трудова діяльність, її значення для формування особистості підлітків.

Лекція № 13.

Лекція № 14.

Практичне заняття № 13

Практичне заняття № 14

Тема 8. Психічний розвиток та формування особистості в юнацькому віці

Формування особистості у юнацькому віці. Особливості самосвідомості та самооцінки юнаків та дівчат. Дружба і любов у юнацькому віці. Розвиток емоційно-вольової сфери. Особливості розвитку пізнавальних процесів та мотивів учіння в юнацькому віці. Характеристика провідної діяльності у юнацькому віці. Психологічні особливості

формування професійних інтересів, нахилів та здібностей юнаків та дівчат. Професійне самовизначення і процеси професіоналізації.

Лекція № 15

Лекція № 16

Практичне заняття № 15

Практичне заняття № 16

Практичне заняття № 17

Тема 9. Особливості психічного розвитку дорослих людей

Психологічні теорії розвитку особистості в дорослому віці. Загальна характеристика дорослості. Рання дорослість. Зрілий дорослий вік. Психосоціальний розвиток у дорослому віці. Особистість, сім'я та робота: контекст розвитку дорослої людини. Етапи професійного становлення та розвиток особистості. Сенси і цінності. Психологічні основи особистісного росту. Робота та стиль життя. Кризові явища у психічному розвитку особистості. Причини виникнення та типологія життєвих криз. Сучасні дослідження життєвого шляху особистості.

Лекція № 17

Лекція № 18

Практичне заняття № 18.

Практичне заняття № 19.

Практичне заняття № 20.

Тема 10. Психологія людей літнього віку

Особистість і старіння. Психосоціальний розвиток у літньому віці. Особливості когнітивного розвитку людей літнього віку. Психологічні проблеми старості. Особистісні та соціальні проблеми літніх людей.

Лекція № 19

Лекція № 20.

Практичне заняття № 21

Практичне заняття № 22

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	у тому числі					
	усього	лекції	практичні	лабораторні	Індивід. роб.	Самост. роб.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1.						
МІСЦЕ ТА РОЛЬ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ У СИСТЕМІ НАУКОВОГО ЗНАННЯ						
Тема 1. Загальна наукова характеристика вікової психології	20	4	4			12
Тема 2. Критерії вікової періодизації розвитку особистості	20	4	4			12
Разом за змістовим модулем 1	40	8	8			24

Змістовий модуль 2. ВІКОВІ ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ						
Тема 3. Психологічні особливості розвитку дитини у першого року життя	20	4	4			12
Тема 4. Психологічні особливості розвитку дитини у ранньому віці	20	4	4			12
Тема 5. Психічний розвиток та формування особистості у дошкільному віці	20	4	4			12
Тема 6. Психологія молодших школярів	20	4	4			12
Тема 7. Психічний розвиток та формування особистості в підлітковому віці	20	4	4			
Тема 8. Психічний розвиток та формування особистості в юнацькому віці	22	4	6			12
Тема 9. Особливості психічного розвитку дорослих людей	22	4	6			12
Тема 10. Психологія людей літнього віку	26	4	4			18
Разом за змістовим модулем 2	170	32	36			102
Усього годин	210	40	44			126

8. Питання для семінарських занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин для денної форми
	Семінарські заняття не передбачені	

9. Питання для практичних занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин для денної форми
1,2	Предмет вікової психології. Структура вікової психології. Зміст основних категорій вікової психології. Завдання вікової психології. Основні методологічні проблеми та теоретичні напрямки сучасної західної вікової психології.. Методологічні основи соціально-психологічного дослідження. Побудова психологічного дослідження. Характеристика основних типів дослідження: описове, кореляційне та експериментальне.	4
3,4	Поняття про психічний розвиток. Розвиток індивіда та формування особистості. Рушійні сили психічного розвитку. Фактори психічного розвитку. Роль біологічних та соціальних факторів у психічному розвитку особистості. Загальні закономірності психічного розвитку (нерівномірність, інтеграція і диференціація психіки, пластичність). Поняття про сензитивні та латентні періоди, про затримки та відставання психічного розвитку, про компенсацію. Діалектичний взаємозв'язок навчання та розвитку. Культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського	4
5,6	Психологія пренатального розвитку. Вік немовляти. Характеристика фази новонародженості. Рефлекси та їх значення в житті людини.	4

	Взаємозв'язок фізичного та психічного розвитку немовляти. Розвиток емоційної сфери у немовлят. Комплекс пожвавлення. Безпосереднє емоційне спілкування як провідна діяльність немовляти. Характеристика психічних новоутворень періоду немовляти.	
7,8	Психічний розвиток у ранньому дитинстві. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Предметно-маніпуляційна діяльність та її значення для психічного розвитку дитини. Новоутворення в ранньому дитинстві. Розвиток мовлення. Розумовий розвиток дитини у ранньому віці. Передумови формування особистості у ранньому дитинстві. Криза 2(3)-х років.	4
9,10	Психічний розвиток та формування особистості у дошкільному віці	4
11,12	Формування особистості дітей молодшого шкільного віку. Психологія потреб і мотивів молодших школярів. Динаміка ставлення до навчання, шляхи і засоби формування у дітей молодшого шкільного віку інтересу до навчання. Психологія оцінки та оцінювання. Розвиток самосвідомості та самооцінки у дітей молодшого шкільного віку. Формування характеру. Особливості розвитку емоційно-вольової сфери та специфіка емоційно-вольової регуляції поведінки у дітей молодшого шкільного віку. Розвиток умінь конструктивно керувати емоціями. Взаємостосунки дітей молодшого шкільного віку з дорослими і ровесниками, особливості їх розгортання. Психологія партнерства. Розвиток здатності учнів співпрацювати в команді. Найважливіші психічні новоутворення і їх значення для розвитку особистості дітей молодшого шкільного віку	4
13,14	Підлітковий вік як перехідний від дитинства до дорослості. Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітків, її відображення в психологічних особливостях цього віку. Характеристика основних теорій розвитку підлітків. Формування особистості в підлітковому віці. Розвиток самосвідомості підлітків. Основні суперечності підліткового віку. Проблема кризи розвитку. Почуття дорослості як центральне психічне новоутворення підліткового віку. Критичне ставлення до дорослих. Спілкування з ровесниками у процесі суспільно-корисної діяльності як провідна діяльність у підлітковому віці. Ставлення до учбової діяльності. Трудова діяльність, її значення для формування особистості підлітків. Формування особистості у юнацькому віці. Особливості самосвідомості та самооцінки юнаків та дівчат. Дружба і любов у юнацькому віці. Розвиток емоційно-вольової сфери. Особливості розвитку пізнавальних процесів та мотивів учіння в юнацькому віці. Характеристика провідної діяльності у юнацькому віці. Психологічні особливості формування професійних інтересів, нахилів та здібностей юнаків та дівчат. Професійне самовизначення і процеси професіоналізації.	4
15-17	Формування особистості у юнацькому віці. Особливості самосвідомості та самооцінки юнаків та дівчат. Дружба і любов у юнацькому віці. Розвиток емоційно-вольової сфери. Особливості розвитку пізнавальних процесів та мотивів учіння в юнацькому віці. Характеристика провідної діяльності у юнацькому віці. Психологічні особливості формування професійних інтересів, нахилів та здібностей юнаків та дівчат. Професійне самовизначення і процеси	6

	професіоналізації.	
18-20	Психологічні теорії розвитку особистості в дорослому віці. Загальна характеристика дорослості. Рання дорослість. Зрілий дорослий вік. Психосоціальний розвиток у дорослому віці. Особистість, сім'я та робота: контекст розвитку дорослої людини. Етапи професійного становлення та розвиток особистості. Сенси і цінності. Психологічні основи особистісного росту. Робота та стиль життя. Кризові явища у психічному розвитку особистості. Причини виникнення та типологія життєвих криз. Сучасні дослідження життєвого шляху особистості.	6
21-22	Особистість і старіння. Психосоціальний розвиток у літньому віці. Особливості когнітивного розвитку людей літнього віку. Психологічні проблеми старості. Особистісні та соціальні проблеми літніх людей.	4
	Разом	44

10. Питання для лабораторних занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин для денної форми
1.	Не передбачені	

11. Самостійна робота

Метою самостійної роботи студентів є: розвиток вмінь працювати з літературними джерелами та електронними носіями, складати конспекти, аналізувати теоретичний та емпіричний матеріал, складати порівняльні таблиці, структурно-логічні схеми, порівнювати різні наукові концепції, теорії, закономірності та робити обґрунтовані висновки.

Види самостійної роботи:

- пошук відповіді на запитання у вказаних джерелах інформації;
- тлумачення спеціальних термінів та понять, які зустрічаються у тексті, за словником;
- складання розгорнутого плану відповіді;
- виписування основних тез відповіді;
- складання списку додатково використаної літератури;
- підготовка до виконання модульної контрольної роботи (тестування);
- підготовка до складання екзамену за контрольними питаннями.

12. Питання для самостійного вивчення студентами

№ заняття	Назва питання	Кількість годин для денної форми
1.	Побудова психологічного дослідження. Характеристика основних типів дослідження: описове, кореляційне та експериментальне.	12
2.	Поняття про сензитивні та латентні періоди, про затримки та відставання психічного розвитку, про компенсацію. Діалектичний взаємозв'язок навчання та розвитку. Культурно-історична теорія розвитку вищих психічних	12

	функцій.	
3	Безпосереднє емоційне спілкування як провідна діяльність немовляти. Характеристика психічних новоутворень періоду немовляти.	12
4	Передумови формування особистості у ранньому дитинстві. Криза 2(3)-х років.	12
5	Психічний розвиток та формування особистості у дошкільному віці	12
6	Найважливіші психічні новоутворення і їх значення для розвитку особистості дітей молодшого шкільного віку	12
7	Трудова діяльність, її значення для формування особистості підлітків. Формування особистості у юнацькому віці. Особливості самосвідомості та самооцінки юнаків та дівчат. Дружба і любов у юнацькому віці. Розвиток емоційно-вольової сфери.	12
8	Психологічні особливості формування професійних інтересів, нахилів та здібностей юнаків та дівчат. Професійне самовизначення і процеси професіоналізації.	12
9	Кризові явища у психічному розвитку особистості. Причини виникнення та типологія життєвих криз. Сучасні дослідження життєвого шляху особистості.	12
10	Особистісні та соціальні проблеми літніх людей.	18
	Разом	102

13. Індивідуальне завдання

Не передбачено планом, але за бажанням студентів можливо написання рефератів, яке оцінюється до 5 балів)

14. Методи навчання

При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання:

Методи за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: проблемного навчання (проблемного викладення матеріалу, створення проблемних ситуацій; групового вирішення проблемних задач); частково-пошуковий (евристичних запитань); дослідницький (есе, наукові доповіді).

Методичні прийоми як компоненти методів: вербальні (бесіда, пояснення); ілюстративно-демонстраційні (ілюстрування, демонстрування); прикладні (практичні завдання); інтерактивні (мозковий штурм).

Методи за формою організації навчання: лекції (проблемна лекція); практичні заняття; самостійна робота студентів (позааудиторна, науково-дослідна робота студентів).

Методи оцінювання: усний контроль (усний індивідуальний, усний фронтальний) письмовий контроль (письмовий фронтальний); тестовий контроль.

15. Методи контролю

Поточний контроль успішності засвоєння студентами навчального матеріалу може здійснюватися шляхом опитування й оцінювання знань студентів під час практичних занять, оцінювання виконання студентами самостійної роботи та індивідуальних завдань, проведення і перевірки письмових контрольних робіт, тестування або в ході індивідуальних співбесід зі студентами під час консультацій. Вибір конкретних форм і

методів поточного контролю знань студентів залежить від викладача і доводиться до їхнього відома на першому практичному занятті. Модульний контроль є частиною поточного контролю і має на меті перевірку засвоєння студентом певної сукупності знань та вмінь, що формують відповідний модуль. Він реалізується шляхом проведення спеціальних контрольних заходів (у формі тестування чи написання студентами контрольних робіт), проводиться наприкінці кожного змістового модулю за рахунок аудиторних занять, під час групових консультацій або ж за рахунок часу, відведеного на самостійну роботу студентів. На підставі результатів модульного контролю здійснюється міжсесійний контроль (атестація).

Підсумковий контроль здійснюється у формі диференційованого заліку.

16. Розподіл балів і критеріїв оцінювання знань студентів за результатами опанування навчальної дисципліни.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни «Вікова психологія» за видами робіт

Види робіт/контролю	Перелік тем									
	Тема 1.	Тема 2	Тема 3.	Тема 4	Тема 5.	Тема 6.	Тема 7.	Тема 8.	Тема 9.	Тема 10.
	Практичне заняття									
	1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-17	18-20	21-22
Опитування	2		2	2	2		2	2	2	2
Тестування	1		1		1			1	1	
Поточна контрольна робота		1		1		1				1
Виконання практичних завдань	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Виконання завдань самостійної роботи	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Реферат, есе										5
Всього за темами	5	3	5	5	5	3	4	5	5	10
Екзамен	50									
Всього за результатами вивчення НД	100									

Шкала та критерії оцінювання відповіді за результатами опитування

Бали	Критерії оцінювання
2	Питання розкрито повністю, що свідчить про відмінне засвоєння матеріалу відповідно вказаних програмних результатів навчання. Студент вільно володіє науково-понятійним апаратом.
1	Механічне відтворення матеріалу з деякими помилками, неточності у використанні науково-понятійного апарату.
0	Відсутність відповіді на теоретичне питання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти.

Шкала та критерії оцінювання виконання практичних завдань

Бали	Критерії оцінювання
1	Виконано завдання практичної роботи в повному обсязі, належним чином оформлено висновки, в яких відображено здатність до практичного застосування отриманих знань.
0,5	Виконано завдання практичної роботи із несуттєвими помилками або не в повному обсязі, оформлено висновки, які частково розкривають практичне завдання.
0	Не виконано практичну роботу або виконано із суттєвими помилками.

Оцінювання тестування:

- кожна правильна відповідь оцінюється у фіксовану кількість балів (наприклад, $0,1 \times 10 = 1$);
- правильність відповідей перевіряється відповідно до ключа тестів.

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Бали	Критерії оцінювання
1	Виконання завдань самостійної роботи здійснене у повному обсязі, не містить помилок, що дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти на високому рівні.
0,5	Виконання завдань самостійної роботи здійснене не у повному обсязі, містить несуттєві помилки, що дає можливість оцінити рівень формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти як достатній.
0	Завдання самостійної роботи не виконано та/або результати не відповідають поставленим завданням та/або завдання виконано із суттєвими помилками.

Шкала та критерії оцінювання виконання контрольної роботи

Бали	Критерії оцінювання
1	Відповідь надана у письмовій формі, повна (не менше 90% потрібної інформації) та правильна.
0,75	Відповідь надана у письмовій формі, достатньо повна (не менше 75% потрібної інформації) або повна з незначними неточностями.
0,5	Відповідь надана у письмовій формі, неповна (не менше 60% потрібної інформації) з несуттєвими помилками.
0,25	Відповідь надана у письмовій формі, коротка (менше 30% потрібної інформації) із помилками.
0	Відповідь відсутня.

Шкала та критерії оцінювання виконання реферату, есе

Бали	Критерії оцінювання
5	У роботі відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Під час аналізу-інтерпретації зроблені самостійні висновки, аргументація, висловлене власне ставлення до проблеми. Презентація характеризується оригінальністю. Малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно.
3,75	Доповідь має задовольняти всім критеріям нижчого рівня і одному або двом таким: відображає глибокий пошук при дослідженні та застосування навичок мислення високого рівня; показує явне поглиблення та розуміння теми; притягує увагу аудиторії. Доповідь супроводжується мультимедійною

	презентацією, яка має ознаки креативності.
2,5	Робота має чіткі цілі, відповідні темі. Включена інформація добута із різноманітних джерел. Проект корисний не тільки для студентів, які його створили. Наявна мультимедійна презентація доповіді.
1,25	Робота сфокусована на темі, але не висвітлює її. Наявна певна організаційна структура, але вона не явна з показу. Можуть бути фактичні помилки чи незрозумілості, але вони не значні. Відсутня мультимедійна презентація доповіді.
0	Реферат (есе) не виконаний.

Шкала та критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти результатами складання екзамену

Вид завдання	Бали	Критерії оцінювання
1, 2. Питання. (макс. по 15 балів)	12-15	Питання розкрито повністю, відповідь обґрунтована, логічно побудована, що свідчить про високий засвоєння матеріалу відповідно вказаних програмних результатів навчання.
	8-11	Питання розкрито, матеріал викладено у логічній послідовності, відповідь правильна або із незначними неточностями, що свідчить про достатній рівень засвоєння матеріалу відповідно вказаних програмних результатів навчання.
	4-7	Питання розкрито в цілому, відповідь містить несуттєві помилки, що свідчить про середній рівень засвоєння матеріалу відповідно вказаних програмних результатів навчання.
	0-3	Механічне відтворення матеріалу із суттєвими помилками, що не може свідчити про формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти.
3. Практичне завдання	16-20	Завдання вирішено повністю та правильно, виклад рішення здійснено чітко, у логічній послідовності, відповідь обґрунтована, що свідчить про високий рівень засвоєння матеріалу відповідно до програмних результатів навчання та здатності його застосування під час вирішення практичних завдань.
	11-15	Завдання вирішено правильно або із незначними неточностями, виклад рішення здійснено у логічній послідовності, відповідь достатньо обґрунтована, що свідчить про достатній рівень засвоєння матеріалу відповідно до програмних результатів навчання та здатності його застосування під час вирішення практичних завдань.
	6-10	Завдання вирішено, однак рішення містить помилки, порушена логічність викладу матеріалу, що свідчить про середній рівень засвоєння теоретичного матеріалу відповідно до програмних результатів навчання та здатності його застосування під час вирішення практичних завдань.
	0-5	Відсутнє вирішення завдання або вирішення з суттєвими помилками, що не може свідчити про формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

100-бальна рейтингова система оцінювання	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A – відмінно	5 – відмінно
82 – 89	B – дуже добре	4 – добре
74 – 81	C – добре	
64 – 73	D – задовільно	3 – задовільно
60 – 63	E – достатньо	
35 – 59	FX – незадовільно з можливістю повторного складання	2 – незадовільно
0 – 34	F – незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Правила модульно-рейтингового оцінювання знань

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів, із них :

при семестровому контролі у вигляді екзамену на поточний контроль може бути відведено від 50 до 100 балів (для допуску до диференційованого заліку необхідно мати не менше 25 балів поточної успішності).

1. Поточний контроль. Бали, отримані впродовж семестру, за видами навчальної діяльності розподіляються так (розподіл орієнтовний):

- робота на практичних заняттях (відповіді, виконання практичних завдань, а в разі їх пропусків з поважної причини – індивідуальні співбесіди на консультаціях за темами відповідних занять) – до 50 балів.

Присутність на лекціях і практичних не оцінюється в балах. Пропуски занять підлягають обов'язковому відпрацюванню в індивідуальному порядку під час консультацій. Пропущене заняття має бути відпрацьоване впродовж двох наступних тижнів, при тривалій відсутності студента на заняттях з поважної причини встановлюється індивідуальний графік відпрацювання пропусків, але не пізніше початку екзаменаційної сесії.

Студент, який повністю виконав програму навчальної дисципліни і отримав достатню рейтингову оцінку (не менше 25 балів), допускається до підсумкового контролю з дисципліни.

2. Підсумковий контроль Підсумковим контролем є екзамен. Він здійснюється відповідно до вимог «Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті імені Юрія Кондратюка»

17. Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з дисципліни «Вікова психологія» підготовки бакалавра, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, за освітньою програмою «Практична психологія» / укладач Шевчук В.В. Полтава : Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2024. 24 с.

18. Рекомендована література Базова

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібн. / О. В. Скрипченко, Л.В. Долинська, В. Огороднійчук та ін. – К. : Каравела, 2020. – 399 с.
2. Подоляк Л.Г. Основи вікової психології. – К.: Главник, 2006. – 112 с.
3. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 346 с.
4. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
5. Поліщук Валерій Від кризи 7 років до кризи входження в дорослість : монографія / Валерій Поліщук. – Суми : Університетська книга, 2023. – 142 с.
6. Хомуленко Т.Б., Лисенко Л.М., Моргунова Н.С. Вікова та педагогічна психологія Навчально-методичний посібник Харків: ХНАДУ, 2009. 148 с..

Допоміжна

1. Бех І. Д. Зростити моральну особистість – головна турбота / І. Бех // Дошкільне виховання. – 2015. – № 4. – С. 6-8.
2. Бех І. Д. Молодший школяр у вікових закономірностях / І. Бех // Початкова школа. – 2015. – № 1. – С. 10-13.
3. Климчук В. О., Горбунова В. В. Внутрішня мотивація учбової діяльності молоді: теорія, методика, програма розвитку. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 110 с.
4. Музика О.О. Про непусті дитячі пустощі / О. О. Музика // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2017. – №2. – С. 30-33. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/19266/1/Muzyka_O_O_NDP_KPP_2017_PI.pdf
5. Музика О.О. Формування ключових компетенцій у дітей дошкільного віку засобами усної народної творчості / О. О. Музика, Д. Г. Лаптінова // ISSN Online: 2312-5829. Освітлогічний дискурс, 2015. – № 2 (10). – С. 182-192. URL: <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/240/221>
6. Музика О.О. Оцінювання навчальних досягнень першокласників: психологічні аспекти / О. О. Музика, О. О. Топольницька // Молодий вчений, 2017. – № 1 (41). – С. 238-241. URL: [file:///C:/Users/%D0%9A1/Downloads/molv_2017_1_58%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9A1/Downloads/molv_2017_1_58%20(1).pdf)
7. Приходько Ю. О. Рівень домагань як чинник особистісного розвитку молодшого школяра / Ю. Приходько, С. Чопик // Учителі початкової школи. – 2016. – № 5. – С. 5-15.
8. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник. Київ: Каравела, 2020. 419 с.
9. Pinquart M, Wahl HW. Subjective age from childhood to advanced old age: A meta-analysis. Psychol Aging. 2021;36(3):394. <https://doi.org/10.1037/pag0000600>.
10. Pek, K., Chew, J., Lim, J. P., Yew, S., Tan, C. N., Yeo, A., Ding, Y. Y., & Lim, W. S. (2020). Social frailty is independently associated with mood, nutrition, physical performance, and physical activity: Insights from a theory-guided approach. International Journal of Environmental Research in Public Health, 17(12).
11. P. E. Davis-Kean, L. A. Tighe, and N. E. Waters, “The role of parent educational attainment in parenting and children’s development,” Current Directions in Psychological Science, vol. 30, no. 2, pp. 186–192, Apr. 2021, doi: 10.1177/0963721421993116

19. Інформаційні ресурси

1. Сторінка курсу «Вікова психологія» на платформі Moodle: <https://dist.nupp.edu.ua/course/view.php?id=3405>

2. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/890/Savchin.pdf